

УДК 378.4:272](477)

Леся Біловус,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності
та українознавства Тернопільського національного економічного університету

Український католицький університет у контексті збереження і формування освітніх та духовних традицій українців (за матеріалами діаспорної преси США)

Статтю присвячено реценції Українського католицького університету в інформаційному просторі української діаспори США. Матеріали періодичних видань проаналізовано крізь призму збереження в діяльності закладу освітньої і духовної національної ідентичності та її органічного поєднання із краями світовими зразками.

Ключові слова: ідентичність, Український католицький університет, періодичні видання, інформаційний простір, традиції, інновації, українська діаспора.

Інтеграційні процеси сучасності, коли чинники глобалізації протистоять проявам ідентичності національної спільноти, торкаються й сфери освіти. Надзвичайно важливо віднайти баланс, що сприятиме інтеграції до світового освітнього простору та водночас збереженню традицій й особливостей національної системи навчання. Порушена проблема є міждисциплінарною (В. Андрущенко, Т. Воропай, Л. Губерський, М. Михальченко, Ю. Павленко та ін.), однак остаточно її не розв'язано. У цьому напрямі успішно працюють вітчизняні вищі школи: Києво-Могилянська академія, Український католицький університет, Острозька академія тощо. ВНЗ прагнуть синтезувати світові вимоги до освітньої системи й національно-культурні особливості навчання та виховання. У справі формування нової інтелектуальної та духовної еліти активно допомагає українська діаспора, особливо зі США. Усі процеси, що торкаються діалогу "український ВНЗ — діаспора", регулярно висвітлюють періодичні видання наших колишніх співвітчизників ("Міст", "Свобода", "Українське слово", "Час і події" та ін.).

Серед багатьох освітніх інституцій, діяльності яких присвячено шпальти діаспорної преси, чи не найбільше уваги приділено Українському католицькому університетові у Львові (УКУ). Тональність і частота публікацій свідчать про особливе ставлення українців діаспори США до цього закладу, адже у його створенні та функціонуванні втілено мрію поколінь українців про ВНЗ європейського рівня, не обтяженого корупцією, незалежного від влади. Натомість основними принципами є увага до вихованців, розвиток вільної особистості (інтелектуальний та духовний), з огляду на національні педагогічні традиції та досвід кращих університетів світу. *Метою і завданням* пропонованого дослідження є висвітлення діяльності УКУ на сторінках україномовної періодики США крізь призму збереження і формування нових освітніх та духовних традицій. Це питання вважаємо *актуальним* і дочасним, оскільки від початку еміграції за океан українці передусім будували церкву, закладала основні принципи християнського співжиття далеко від рідної землі. Аналіз україномовних періодичних видань США дає розуміння тієї величезної роботи, яку

проробили наші емігранти у плані збереження національної ідентичності, патріотичного виховання наступних поколінь, у чому немалу роль відіграла церква. Тому українці в США уважно і з великою прихильністю спостерігали за появою та стежать сьогодні за розвитком єдиного католицького вищого навчального закладу на пострадянському просторі, у будь-який спосіб намагаються підтримати УКУ [16, с. 465].

У діаспорних газетах 2007 р. (рубрики "Культура", "Репортаж", "Україна і світ", "Україна за тиждень") чимало матеріалів, присвячених зовнішньому боку діяльності УКУ: побудові університетського містечка, житлових та навчальних комплексів, храму св. Софії з пасторальним центром, бібліотеки, музею [2]. Отже, українська церква через Український католицький університет отримала інструмент для виховання мирян і формування нової української спільноти. Студенти мають унікальну можливість стати високі класними спеціалістами, озброєними передовими знаннями, і водночас добрими християнами, активними громадянами, які перейматимуть інновації та втілюватимуть їх у життя, тобто справжньою християнською елітою.

УКУ постійно розвивається, започатковуючи нові школи чи програми, бо "попри мініатюрність ми дуже часто ставимо перед собою завдання глобального, не тільки національного, а й європейського плану" [11]. Українці діаспори США цікавляться досягненнями і перспективами навчального закладу, відповідно, в їхньому інформаційному просторі знаходимо чимало матеріалів щодо стратегії діяльності УКУ: "Ми дивимося на студента не лише як на мозок, але — цілісно — як на людину з тілом, емоціями, душею, з особистою історією, зі своїми мріями про майбутнє; ...людину, яка стоїть перед Богом з питаннями життєвими, з питаннями кохання, розчарування, хвороби, трагедії в родині" [5]. Приміром, зі шпальт періодики дізнаємося, що 1999 р. створено Інститут літургійних наук (ІЛН) "щоб зустрітися з викликом формування вчення Церкви про богослужіння як джерело віри" [8]. Завдяки грантові від міжнародної асоціації ЄС для наукової співпраці перший дослідницький проект передбачав створення бази даних української та білоруської літургійної му-

зики. Нині, послуговуючись "Антологією української церковної монодії", упорядкувану і видану ІЛН, сучасні хори виконують ці класичні твори. Від 2005 р. цей структурний підрозділ УКУ готував дяків для Дяківського інституту Перемисько-Варшавської єпархії УГКЦ, у відновленні якого брав активну участь; щорічно діють літні школи для дяків і хорових диригентів у монастирі монахів-студитів в Уневі, які відвідують студенти з України, Словаччини, Канади.

2009 р. ІЛН започаткував набір на заочну форму дворічного курсу дяко-регентської програми, яка передбачає інтенсивну літургійно-музичну підготовку, про що також сповіщали оголошення на сторінках діаспорної преси [9]. Сьогодні це визнають надзвичайно корисним, особливо для слухачів із-за кордону: "...студент із Північної Америки за невелику плату лише за одну сесію отримує три тижні практики і навчання з найкращими дяками, хоровими диригентами, вокалістами та істориками України, включно з проживанням і харчуванням" [8].

Після Помаранчевої революції в УКУ було створено Інститут екуменічних студій, аби довести, що єдність в нашій державі — можлива. Його директору А. Аржаковський зауважував, що "...революція духу продемонструвала екуменізм життя: православні зі сходу, католики із заходу країни, люди інших віровизнань зібралися звідусіль на майдані Незалежності у Києві та молилися за відвернення громадянської війни" [13].

2008 р. у діаспорній періодичі розміщено інформацію про заснування в УКУ, за активної участі підприємців і професіоналів Львівської бізнес-школи для поєднання найвищих світових стандартів менеджменту та національного духовно-культурного компонента. Цей синтез в українській бізнес-освіті інноваційний та унікальний. Високий стандарт навчання забезпечують, з одного боку, викладачі, котрі мають практичний досвід національної й міжнародної підприємницької чи управлінської роботи, володіють сучасними методиками викладання в бізнес-школах, а з другого — педагоги з високим рівнем гуманітарної підготовки, широким світоглядом, умінням працювати з бізнес-аудиторією, які забезпечують філософсько-культурну та богословську складові [17]. Бізнес-школа проводить програми "відкритих дверей", які мають найбільший міжнародний компонент, що передбачає залучення найкращих світових експертів, викладачів, а також міжнародні навчальні тури (до Азії та однієї з країн Центральної Європи). 2011 р. створено дискусійний клуб "Бізнес Credo" для активного діалогу провідних представників суспільної думки з вітчизняного та міжнародного середовища.

Від 2007 р. у приміщенні монастиря Згромадження сестер Пресвятої Родини діють Літні філософські школи, присвячені темам етичного виміру громадянської позиції. У них беруть участь молоді українські науковці, а навчають викладачі з України, Лівану, Польщі, Чехії, США. Аналізуючи інформаційний простір української діаспори США, дізнаємося, що курси дозволяють формувати покоління відкрите до дискусій, готове бути відповідальним за долю країни, яке "усвідомлює її велич як у духовному, так і в культурному плані, і водночас її різноманітність" [15].

Інститут релігії та суспільства УКУ від 2011 р. провів три щорічні сертифікатні літні школи, присвячені Андрею Шептицькому, мета яких ознайомити учасників школи з духовною спадщиною та діяльністю митрополита Андрея. Акцентується увага на побудові суспільства на засадах християнської моралі та цінностей в історичному й сучасному контекстах. Навчання відбувається у вигляді тематичних занять, дискусій і обговорення в групах з модератором. Проект передбачає також духовну та культурну програму (щоденні молитви, похід до Національного музею

імені Андрея Шептицького у Львові, поїздки до Прилбичів, відвідини Всеукраїнського єврейського благодійного фонду "Хесед-Ар'є", екскурсії Львовом і УКУ тощо) [18].

З 2011 року україномовна періодика США повідомляє про започаткування цим Інститутом сертифікатної програми з богослов'я. Спираючись на Святе Письмо, церковні перекази, богословське вчення, учасники програми намагаються разом відшукати відповіді на конкретні запитання в економічно-соціальной, політичній та екологічній сферах, які ставить сучасний український соціум. "Причиною створення такого курсу стало бажання людей глибше вивчати соціальне вчення Церкви, створювати середовище міжконфесійного діалогу для пошуку християнських відповідей на головні суспільні виклики сучасності" [12]. Головна думка — сьогодні християни мають об'єднуватися, аби разом знайти відповіді на виклики сьогодення. У богословській школі не вчать академічного богослов'я. Йдеться, радше, про зустріч людини з Богом і про осмислення цієї зустрічі. "Християнство — це великий досвід і велика мудрість, але для того, аби цю мудрість застосувати у житті треба її вивчати. Богослов'я — це життя Церкви, молитва Церкви, передання, провіді, сповідь, спілкування людини з Богом", — підсумовує Тарас Тимо [14].

Із 1995 р. викладачі-іноземці УКУ протягом трьох-чотирьох тижнів працюють на волонтерських засадах у літній англійській школі. Окрім того, від 2002 р. університет практикує літні програми для охочих опанувати українську мову та ознайомитися із культурою нашої держави. А вже доведено, що "велике значення у відновленні почуття національної гідності має розширення сфери застосування української мови як повноцінного засобу наукового спілкування [...] переорієнтація методик викладання мови від системно-описових до комунікативно-діяльнісних" [6, с. 164]. Участь у цих проектах може бути зарахована як університетський кредит в інших країнах (ECTS), що підтверджує визнання наукового рівня УКУ в міжнародному середовищі. Зазвичай, інформацію про такі курси обов'язково розміщують у періодичному виданні діаспорян.

Частина публікацій, особливо з рубрики "Новини з Українського католицького університету", висвітлюють власне наукову діяльність УКУ. Кожний структурний підрозділ проводить чимало міжнародних конференцій.

УКУ має закордонних партнерів у царині вищої школи. Для студентів українського університету це шанс ознайомитися із досвідом соціальних проектів, протидії корупції тощо. Такі матеріали діаспорної преси свідчать про авторитет та визнання УКУ як стратегічного партнера у міжнародному просторі, у виші не лише плекають вітчизняну спадщину та цінності, а й завдяки таким заходам намагаються формувати майбутнє української держави.

Діяльність УКУ та його ректора здобули високу оцінку й підтримку, діаспоряни прагнуть всіляко допомагати закладам й студентам. За словами одного із фундаторів університету: "Варто інвестувати в освіту... Треба інвестувати в освіту, яка принесе конкурентоздатність, яка зумовить цікавість до України... що дасть додаткові дивіденди потім" [1].

Українці в США віддають належне роботі керівництва УКУ. Зокрема, газета "Свобода" у рубриках "Україна і світ", "Життя громади" відводить інколи півсторінки, щоб розповісти про визнання УКУ у світі [7].

В інформаційному просторі представники університету презентують його як академічну спільноту, здатну публічно відстоювати власну незалежну позицію стосовно політичних і соціальних явищ української дійсності. На думку о. д-ра Б. Гудзяка, цей виш входить до консорціуму дев'яти вітчизняних ВНЗ, які намагаються сприяти реформам, зокрема щодо університетської автономії: "Університет є корпорацією вільних людей, які мають творчі ідеї.

Кожний університет повинен мати свободу для розвитку, і не має бути так, щоб усе спускалося з міністерства" [10]. Однак, незважаючи на брак державної підтримки, УКУ інтегрований до українських реалій і разом з іншими вишами змушений переживати у ситуацію в Україні, яка, безумовно, впливає на всі сфери життя, зокрема й на освіту. Наприклад, колишній політв'язень, віце-ректор М. Мартинович часто порушує цю проблематику в інтерв'ю діаспорній пресі.

Отже, спираючись на аналіз інформаційного простору нашої діаспори в США, можемо зробити *висновок*, що українські громади в Америці справедливо вважають навчальну, наукову і виховну діяльність УКУ надзвичайно важливою. "Це щось більше, ніж наукова установа. Це спільнота людей — студентів, викладачів, працівників, — які шукають своє майбутнє у поєднанні новітніх наукових досягнень і глибокого досвіду віри мучеників" (Глава УГКЦ Любомир) [2]. Звичайно, не всі студенти будуть богословами, соціальними педагогами чи істориками, однак таке виховання духу, таку зміну ментальності, які отримують у цьому навчальному закладі, вони понесуть у різні сфери українського суспільства, змінюючи його.

УКУ відіграє й важливу політичну роль. Його діяльність як міжнародного ВНЗ, частини світової мережі католицьких університетів сприяє якнайшвидшому входженню України до європейського співтовариства. Тому серед західної діаспори виш має високий авторитет. Ідеї, що пропонують його духовні та світські наставники й вихованці, спрямовані на розв'язання політичних, соціальних, освітніх і релігійних проблем, що їх сьогодні ставить перед українцями, незалежно від того, чи мешкають вони на материковій Україні, чи в діаспорі. Вважаємо, що діяльність цієї освітньої інституції, особливо її рецепція американськими українськими виданнями, ще має великий потенціал для подальших досліджень, адже активне функціонування УКУ породжує безліч нових фактів та ідей, які потребуватимуть адекватного осмислення.

Список використаної літератури

1. *Благодійний* бенкет УКУ в Чикаго // *Час і події*. — 2011. — № 46. — 16 листопада.
2. *Відкриття* нового корпусу УКУ / Прес-служба УКУ // *Свобода*. — 2013. — № 37. — С. 2; *Список* Борис Гудзяк: "Колегіум — це важливий крок в розвитку УКУ"; УКУ буде університетське містечко / Прес-служба УКУ // *Свобода*. — 2012. — № 32. — С. 1, 3; 13; *Шкодзінська* О. Закладено будову студентського гуртожитку УКУ / Оксана Шкодзінська, Матвій Матушак // *Свобода*. — 2010. — № 40. — С. 15; *Час і події*. — 2010. — № 40. — 06 жовтня.
3. *Галів* М. Метрополія Нью-Йорку збрала на потреби УКУ понад 180 тис. доларів / Микола Галів // *Свобода*. — 2008. — № 48. — С. 10.
4. *Галів* М. Підписано угоду про співпрацю Фордгамського університету з УКУ / Микола Галів // *Свобода*. — 2010. — № 117. — С. 1, 5.
5. *Інтерв'ю* ректора УКУ о. Бориса Гудзяка: "В Україну прийшов страх..." // *Час і події*. — 2011. — № 46. — 16 листопада.
6. Кудря М. М. Педагогічні засади збереження національної ідентичності вищої освіти України у контексті глобалізації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Микола Кудря; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. — К., 2012. — 220 с.
7. *Левицький* Т. Владика Б. Гудзяка влостоено медалі ім. О. Черника / Тарас Левицький // *Свобода*. — 2013. — № 45. — С. 9; *М. Мартинович* — лавреат почесної нагороди / Прес-служба УКУ // *Свобода*. — 2013. — № 45. — С. 4; *Матушак* М. "Подбай про ближнього!" — екуменічний проект УКУ / Матвій Матушак // *Свобода*. — 2008. — № 28. — С. 15; *Час і події*. — 2008. — № 27. — 03 липня; *Світ* Л. Спільна молитва / Лана Світ // *Міст*. — 2012. — № 26. — 27 червня; *Орден* Франції — ректорові УКУ / Відділ інформації та зовнішніх зв'язків УКУ // *Свобода*. — 2008. — № 25. — С. 3; *Шкодзінська* О. Ректор УКУ — лауреат премії Міжнародної фундації Тетяни й Омеляна Антоновичів / Оксана Шкодзінська // *Час і події*. — 2007. — № 23. — 07 червня; Вручено нагороду ректорові УКУ // *Свобода*. — 2007. — № 26. — С. 15.
8. *Матушак* М. Інститутові літургійних наук при УКУ — 10 років / Матвій Матушак // *Свобода*. — 2010. — № 4. — С. 10.
9. *Нова* програма Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // *Свобода*. — 2009. — № 8. — С. 10.
10. *Павелчак* В. Наші двері відчинені для всіх! / Володимир Павелчак // *Час і події*. — 2006. — № 47. — 23 листопада.
11. *Павелчак* В. Тарас Добко і Володимир Турчиновський: "Нашу роботу оцінять шакалки" / Володимир Павелчак // *Час і події*. — 2006. — № 49. — 07 грудня.
12. *Перші* випускники програми з богослов'я в Одесі отримали сертифікати / Прес-служба УКУ // *Час і події*. — 2012. — № 26. — 27 червня; *Перші* випускники-богослови / Прес-служба УКУ // *Свобода*. — 2012. — № 26—27. — С. 26.
13. *Рері* М. Екуменізм любові об'єднує українців / Матвій Рері // *Час і події*. — 2008. — № 24. — 12 червня; *Антуан* Аржаковський: "Моє служіння — духовна дипломатія" // *Час і події*. — 2009. — № 22. — 04 червня.
14. *Саврук* В. Богословська школа: розлитий спокій та освячене молитвою життя / Вероніка Саврук // *RISU*. — 2012. — 31 липня.
15. *УКУ* провів Літню філософську школу / Прес-служба УКУ // *Свобода*. — 2012. — № 32. — С. 13.
16. *Шаленко* Т. Просвітництво, освіта в Україні та діаспорі як визначальні чинники державотворення / Тетяна Шаленко // *Діаспора* як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: зб. матеріалів III Міжнародного конгресу. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. — 648 с. — С. 464—467.
17. *Шкодзінська* О. Відкриття Львівської бізнес-школи при УКУ / Оксана Шкодзінська // *Час і події*. — 2008. — № 8. — 21 лютого.
18. *Школа* з вивчення думки митрополита Шептицького / Прес-служба УКУ // *Міст*. — 2012. — 05 квітня; *Літня* школа, присвячена Андрею Шептицькому / Прес-служба УКУ // *Міст*. — 2013. — 16 травня.

Стаття посвячена рецепції Українського католицького університету в інформаційному просторі української діаспори США. Матеріали періодических изданий проанализированы с точки зрения сохранения в деятельности заведения образовательной и духовной национальной идентичности и ее органического соединения с лучшими мировыми примерами.

This article is devoted to the reception of the Ukrainian Catholic University in the media space of Ukrainian diaspora. Materials of periodical publications are analyzed through the prism of preserving a university education and spiritual national identity and its organic combination with the best world practices.

Надійшла до редакції 10 березня 2016 року